

- בגרות בתנ"ך
- מספר יחידות הבגרות: חמש יחידות
- שם הפרק בבחינה: יחידה רביעית
- כותב פתרון הבחינה: ישי בר-נר
- מועד הבחינה: קיץ תשע"ז 29.6.17
- שעת הבחינה : 15:00

1. א. (1) שתי השיטות להבנת המשמעות של הפסוק "**כְּתִפוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר כֵּן דוּדֵי בֵּין הַבָּנִים**" על פי רש"י הן פרשנות הפשט ופרשנות אליגורית:
פרשנות על פי הפשט- הבחורה אומרת כי אהובי טוב יותר משאר הבחורים, כמו שתפוח טוב יותר משאר עצי הסרק שביער. זאת בגלל שפריו של התפוח טוב יותר בטעם ובריח משאר עצי הסרק ולכן אהובי חביב עלי מכל שאר הבחורים.
פרשנות אליגורית- כנסת ישראל אומרת על הקב"ה שהוא טוב יותר מכל אלוהים אחר. ה' דומה לעץ תפוח מניב פירות ביחס לשאר האלוהים שהם עצי סרק. לכן עם ישראל בחר בה' לחמוד ולשבת בצילו. כלומר, לקיים את תורתו ולדבוק בו.
 (2) הקושי התיאולוגי שפירוש רש"י עלול להעלות: ההשקפה היהודית כופרת בקיומם של אלוהים אחרים מלבד ה', ואילו מפירוש רש"י עולה שכמו שיש בחורים רבים (בהם בחורה יכולה לבחור) כך ישנם אלוהים רבים ועם ישראל בחר בה'. כלומר יש כאן לכאורה הכרה בקיומם של אלוהים חוץ מה'.

ב. נקודת דימיון בין ממד הזמן בשיר השירים ב' 10-13 לקהלת ג' 8-1: בשני המקורות מודגש שהעולם משתנה ושיש זמן מתאים לכל תופעה על פי ההתקדמות של תהליכים שונים:
 בשיר השירים ב' ניתן לראות זאת בדברי הדוד לרעייה: "**כִּי-הִנֵּה הִסְתּוֹ עֵבֶר הַגֶּשֶׁם חִלְף הַלֶּךְ לוֹ. הַנְּצַנִּים נָרְאוּ בְּאֶרֶץ עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ.**" כלומר הוא מפציר ברעייה לצאת איתו החוצה לטבע מפני שהסתיו והחורף עברו והגיע האביב בו יוצאים ניצני הצמחים והציפורים שרות.
 בקהלת ג' 8-1 ניתן לראות זאת בדברי קהלת לפיהם: "**לְכָל זְמַן וְעַת לְכָל-חֶפְץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם. עַת לְלִדְתָּ וְעַת לָמוֹת, עַת לְטַעַת וְעַת לְעִקּוֹר נְטוּעַ.**" כלומר המציאות משתנה ולכל פעולה יש את העיתוי הנכון לעשותה. ממד הזמן הוא שקובע מתי נכון לפעול.

2. א. (1) הוכחה לקביעה לפיה הרעיה פועלת לפי המוסכמות החברתיות אך גם מנסה למרוד בהן: אחי הנערה אומרים עליה: "**אָחוֹת לָנוּ קִטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ מִה-נַעֲשָׂה לְאַחֲתָנוּ בַּיּוֹם שְׂיִדְבֶר-בָּהּ.**" כלומר הם דנים בשידוכי אחותם כי בעיניהם היא עוד קטנה. הם אומרים כי אם שמרה על בתוליה כחומה ניתן להשיג מוהר גבוה עבורה ("אם-חומה היא נבנה עליה טירת קסוף") ואם נפתחה לכל יצטרכו לשים לה סייג כמו לוח ארז ("ואם-דלת היא נצור עליה לוח ארז"). הנערה עונה: "**אֲנִי חוֹמָה וְשָׂדֵי כְּמַגְדְּלוֹת.**" כלומר מצד אחד היא מבהירה ששמרה על בתוליה כחומה לפי המוסכמות החברתיות, אך מצד שני היא מורדת בנורמות של הצניעות ומתגאה בשדיה שהם כמו מגדלים.
 (2) בשיר השירים א 6 נאמר על ידי הנערה: "**אֶל-תְּרַאוּנִי שְׂאֲנִי שְׁחַחְרַחַתְּ שִׁשְׁזַפְתִּנִּי הַשֶּׁמֶשׁ בְּנִי אֲמִי נָחַרוּ-בִּי שְׁמֵנִי נָטְרָה אֶת-הַכְּרָמִים כְּרַמִּי שְׁלִי לֹא נִטְרַתִּי.**" מפסוק זה ניתן להבין שאולי הנערה לא שמרה על המוסכמות החברתיות לפיהן על הבחורה לשמור על בתוליה לפני

החתונה. ניתן להבין שהיא עבדה בשמירה על הכרמים, ומכיוון שהייתה בחוץ לא שמרה על כרמה כלומר על בתוליה ושכבה עם בחור לפני החתונה.

ב. דברי רוני מגידוב לפיהם הדימויים בשיר השירים מבטאים את "כוחה העצום ובלתי מרוסן של האהבה, כוח שאי אפשר לדמותו לכוחות אנושיים" באים לידי ביטוי בשיר השירים פרק ח' פסוקים 6-7:

דוגמא א'- "עֵזָה כְּמֹת אֶהְבֶּה" בדימוי זה נאמר כי האהבה חזקה כמו המוות היות ששניהם קובעים את גורל האדם מבלי להתחשב בו.

דוגמא ב'- "רְשָׁפִיה רְשָׁפִי אֲשֶׁ שְׁלֶהֲבִתִּיה. מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת-הָאֶהְבָּה וְנִהְרוֹת לֹא יִשְׁטָפוּהָ" במטאפורה זו נאמר כי האהבה דומה לאש של שריפה אדירה, שאפילו מים רבים של נהרות לא יכולים לכבות. כך אי אפשר לנצח את כוח האהבה שהיא כמו אש משתוללת.

3. א. (1) לדעתי היה לרות קשה יותר מאשר לאברהם לעזוב את מולדתה. נימוק: רות עזבה את מואב כאלמנה ללא בעל ומבלי שידעה אם תצליח להתחתן שנית וכל זאת מתוך דאגה לחמותה נעמי. רות באה להצטרף לעם שכלל לא הכירה ולא קבלה שום הבטחה מאת ה' שיינתן לה גמול טוב: " **וַתַּעֲזְבֵי אֲבִיךָ וְאִמְךָ וְאֶרֶץ מוֹלְדֹתְךָ וַתֵּלֶכִי אֵל-עַם אֲשֶׁר לֹא-יְדַעַתְךָ תְּמוֹל שְׁלֹשִׁים.**"

לעומת זאת אברהם נדרש מאת ה' לעזוב את ארצו מולדתו ובית אביו בכדי להתחיל עם חדש וה' מבטיח לו הבטחות טובות ורבות אם ילך: " **לָךְ-לְךָ מֵאֲרָצְךָ וּמִמּוֹלְדֹתְךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֵל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ. וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְאֲבָרְכְךָ וְאֲגַדְלֶה שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה. וְאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אָאֵר**"

(2) על פי דברי בועז הליכתה של רות אחרי חמותה מבטאת גם דאגה אנושית אבל גם רצון להצטרף לעם ישראל הן במובן הלאומי והן במובן הדתי. כך אומר בועז לרות: " **וַתֵּלֶכִי אֵל-עַם אֲשֶׁר לֹא-יְדַעַתְךָ תְּמוֹל שְׁלֹשִׁים. יְשָׁלֵם ה' פְּעֻלָּתְךָ וְיִתְּהִי מִשְׁכָּרְתְּךָ שְׁלָמָה מֵעַם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-בָּאת לְחַסוֹת תַּחַת-כְּנָפָיו.**"

ב. פרנק פולק אומר כי גם אם מתרחש אירוע הנראה כמקרי לחלוטין, קיימת תמיד האפשרות שהדברים זומנו על ידי ההשגחה של ה'. הדגמת דברי פולק בפסוקים 4-1: " **וַיִּקַּר מִקְרָה חֲלֻקַת הַשָּׂדֶה לְבֹעַז אֲשֶׁר מִמְּשַׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ.**" כלומר לכאורה במקרה רות הגיעה לחלקת השדה של בועז קרוב משפחתו של אלימלך, אך למעשה ההשגחה היא שזימנה לשם את רות בכדי שלבסוף בועז יתחתן איתה, ומהם יצא לאחר כמה דורות דוד המלך.

4. א. (1) שני ביטויים המביעים קבלה של נישואי רות ובעז מרות ד 11-17: **ביטוי א- העם בשער והזקנים מברכים את בועז על החלטתו לשאת את רות: "יִתֵּן ה' אֶת-הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֵל-בֵּיתְךָ כְּרַחֵל וְכִלְאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׂתִיהֶם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל.**" כלומר, הם לא מסתייגים מנישואיו של בועז עם רות המואביה, ואף משווים את רות לשתיים מאימהות האומה: רחל ולאה.

ביטוי ב'- העם בשער והזקנים ממשיכים ומברכים את בועז: "וַיְהִי בֵּיתְךָ כְּבֵית פְּרָץ אֲשֶׁר-יָלְדָה תָמָר לַיהוּדָה מִן-הַזֶּרַע אֲשֶׁר יָתֵן ה' לְךָ מִן-הַנְּעִרָה הַזֹּאת." כלומר הם משווים את נישואיו של בועז לרות לקשר בין יהודה ותמר שהביא ללידת פרץ שהיה אחד מאבות שבט יהודה אליו השתייכה העיר בית לחם. לפי דבריהם הנערה רות תוליד לבועז זרע מבורך ומכאן שהם מקבלים את נישואי רות ובעז ומברכים עליהם.

(2) היה צורך להביע קבלה של נישואי רות ובוועז משום שנישואים בין אדם מעם ישראל כמו בוועז לבחורה שהינה גרה מואבית כמו רות היו בלתי מקובלים על ידי חלק מן העם. ניתן לראות זאת בכך שהגואל הנוסף סירב לשאת רות מתוך חשש שזה יפגע בו: "לא אוכל לגאול- (לגאל-) לי פן-אשחית את-נחלתי".

ב. י' קליין טוען שמגילת רות נכתבה בימי בית ראשון-

ראייה אחת לכך- מגמת מגילת רות היא לפאר את מוצאו של דוד המלך שבא מזרע של צדיקים וגומלי חסדים. לכן הגיוני שחיבור המגילה היה בימי בית ראשון משום שרק אז מלכו מלכים מבית דוד שהיה להם צורך במגילה כזו שתפאר את שושלת המלוכה שלהם.

' זקוביץ' טוען שמגילת רות נכתבה בימי בית שני-

ראייה אחת לכך- במגילת רות ישנה מילה יחידאית (המופיעה רק פעם אחת בתנ"ך) "תעגנה" (מלשון אשה עגונה). זוהי מילה המופיעה רק בארמית והיא אופיינית לעברית של ימי המשנה מתקופת בית שני. בנוסף גם השורשים ש.ל.ף ו- צ.ב.ט המופיעים במגילת רות אינם אופייניים לתנ"ך אלא לעברית של תקופת בית שני.

5. א. (1) המטרה באזכור של מחבר מגילת איכה פרק ד', אודות השינויים בצבעים, היא להדגיש את עוצמת החורבן, שהפך את ירושלים מעיר פאר לחורבה, ואת אנשיה ממי שחיו חיי פאר לאנשים החיים במצוקה נוראית ומתגוללים באשפות.

(2) דוגמא א' לשינויים שחלו בצבעים: "איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב" כלומר המחבר מקונן ואומר כיצד הפך הזהב מנוצץ לדהוי בעל צבע עמום. איך שינה את צבעו הזהב הטוב! הדוגמא מדגישה את המטרה שצויינה בתת סעיף (1) כי יוקרתה של ירושלים לפני החורבן שנמשלת לצבע של זהב נוצץ נעלמה וכעת החיים בירושלים הפכו לחסרי צבע ודהויים.

דוגמא ב' לשינויים שחלו בצבעים: "זכו נזיריה משלג צחו מחלב אדמו עצם מפנינים ספיר גזרתם. חשך משחור תאָרם לא נָכרו בחוצות צַפַּד עוֹרם על-עצמם יבש הָיָה כְּעָץ." כלומר נזיריה של ירושלים היו טהורים יותר משלג, ולבנים יותר מחלב, גוון פניהם היה אדום יותר מפנינים, ותבנית גופם דומה לאבן הספיר. אך בגלל הרעב המראה שלהם היה חשוך יותר מהשחור, ולכן לא הכירו אותם ברחוב בחוץ; עורם התכווץ על עצמותיהם והפך יבש כמו עץ. הדוגמא מדגישה את המטרה שצויינה בתת סעיף (1) כי צבע הלובן והאדמימות הדומה לפנינים של נזירי ירושלים הפך לשחור בגלל הרעב. תיאור זה מדגיש את עוצמת החורבן שהפך את היוקרתיים שבבני ירושלים לאנשי מזי רעב.

ב. (1) ראייה אחת לגורם אלוהי לחורבן: "כִּלְהָ ה' אֶת-חֲמַתּוֹ שֶׁפָּךְ חֲרוֹן אַפּוֹ וַיִּצַּת-אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסוֹדֶיהָ." כלומר ה' הוא שזעם על ירושלים בגלל חטאיה, ולכן שרף אותה עד היסוד. ראייה אחת לגורם אנושי לחורבן: "עוֹדִינָה (עוֹדִינָה) תִּכְלִינָה עֵינֵינוּ אֶל-עֲזָרְתָנוּ הַבֵּל בְּצַפְיָתָנוּ צַפִּינוּ אֶל-גּוֹי לֹא יוֹשֵׁעַ." כלומר אנשי ירושלים מממלכת יהודה ובראשם המלך צדקיהו חשבו שמצרים תעזור להם במרד מול בבל אך זאת הייתה צפיית הבל, כי מצרים לא יכולה הייתה לעזור ולכן ארע החורבן.

(2) לדעתי הגורם העיקרי שבא לידי ביטוי בקטע הוא הגורם האלוהי המצוין במפורש בשלושה פסוקים: 11, 13, 16 לפי שלושת פסוקים אלו החורבן הוא עונש מאת ה' בגלל חטאי יהודה. לעומת זאת הגורם האנושי מצוין באופן מצומצם רק בפסוק 17.

6. א. פוקס אומר כי לפי התפיסה של קהלת המוות קורה לכל אדם ולכן הוא מבטל את הערך של כל פעולה שהיה באפשרותה להביא תועלת לאדם. שתי פעולות שפוקס מתכוון עליהם בדבריו מתוך קהלת ב' 20-4:

צבירת הרכוש - בפסוקים 4-9 קהלת מתאר כיצד אסף רכוש רב אך בפסוק 10 הוא מגיע למסקנה שכל צבירת הרכוש היא הבל חסר טעם. בפסוקים 18-19 מסביר קהלת מדוע אין ערך לרכוש והוא אף שונא אותו: **"וְשָׂנְאֵתִי אֲנִי אֶת-כָּל-עֲמָלִי שֶׁאֲנִי עֹמֵל תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁאֲנִי חֹנֵן לְאָדָם שִׁיְהִי אַחֲרָי. וּמִי יוֹדֵעַ הַחֶכֶם יְהִי אֹי אֶל כָּל יוֹשֵׁלֵט בְּכָל-עֲמָלִי שֶׁעֲמַלְתִּי וְשֶׁחֲכַמְתִּי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ גַּם-זֶה הֶבֶל."** כלומר אין לרכוש כל טעם כי בסופו של דבר האדם מת והרכוש עובר לאדם אחר שיתכן שהוא סתם טיפש.

השגת החכמה - קהלת דן ביתרונות החכמה על הטיפשות. מצד אחד הוא רואה בה יתרון כי החכם דומה לאדם שרואה באור מה קורה סביבו ואילו הטיפש דומה לאדם ההולך בחושך וכך נגרמות לו תקלות רבות. אך בגלל המוות מבטל קהלת את ערך של השגת החכמה: **"הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרָאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וַיִּדְעֵתִי גַם-אֲנִי שֶׁמִּקְרָה אֶחָד יִקְרָה אֶת-כָּלֶם. וְאִמַּרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי כִּמְקָרָה הַכְּסִיל גַּם-אֲנִי יִקְרַנִּי וְלִמָּה חֲכַמְתִּי אֲנִי אִזּוֹ יִתֵּר וְדַבַּרְתִּי בְּלִבִּי שְׁגַם-זֶה הֶבֶל."** כלומר אין יתרון לחכם כי החכמה איננה יכולה למנוע את המוות. בסופו של דבר החכם בדיוק כמו הטיפש אז איזה יתרון כבר יש לו?

ב. לדעתי צירוף המילים "תחת השמש" המופיע כמה פעמים בקטע מדגיש טון פסימי. המילים "תחת השמש" מדגישות עולם הפועל באופן מעגלי, מבלי שהאדם יכול להיחלץ מן המהלך החוזר על עצמו פעם לאחר פעם. לכן קהלת מגיע לעמדה של יאוש מן היכולת להגיע ליתרון אמיתי בעולם הזה הפועל באופן מעגלי: **"וְסוֹבֹתִי אֲנִי לִיאֵשׁ אֶת-לִבִּי עַל כָּל-הָעֲמָל שֶׁעֲמַלְתִּי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ."** לפי קהלת אין יתרון לעמל המביא להשגת רכוש או לחכמה ולכן הוא מגיע לרגש הקשה של שנאה כלפי החיים עצמם: **"וְשָׂנְאֵתִי אֶת-הַחַיִּים כִּי רַע עָלַי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁנַּעַשֵׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כִּי-הַכֹּל הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ."** מכאן בולט הטון הפסימי.

7. א. רוני מגידוב קובעת כי קהלת מתאר באופן ברור וללא הכחשה עצמית את הזקנה שכוללת ירידה בתפקוד האדם מביאה לצרות לקושי ואף לסלידה. דוגמאות לכך מקהלת י"ב 7-1

- בַּיּוֹם שֶׁיִּזְעוּ שְׁמַרֵי הַבַּיִת- זֶהוּ רֵמֵז לִידֵיִם הַרוּעֵדוֹת שֶׁל הַזֶּקֶן.
- וְהַתְּעוּתוֹ אֲנָשֵׁי הַחַיִל – זֶהוּ רֵמֵז לְרַגְלֵיִם שֶׁל הַזֶּקֶן שֶׁמִּתְעוּוֹתוֹ.
- וּבְטָלוּ הַטְּחֻנּוֹת כִּי מַעֲטוֹ – זֶהוּ רֵמֵז לְשִׁינֵיִם שֶׁל הַזֶּקֶן שֶׁמִּפְסִיקוֹת לְטַחֵן.
- וְחָשְׁכוּ הָרְאוֹת בְּאַרְבוֹת- זֶהוּ רֵמֵז לְעֵינֵיִם שֶׁל הַזֶּקֶן שֶׁכָּבַר לֹא רוֹאוֹת.
- וְסָגְרוּ דְלֵתֵיִם בְּשׂוּק – זֶהוּ רֵמֵז לְשַׁפְתֵיִם שֶׁל הַזֶּקֶן שֶׁמִּכּוּצוֹת וְכָבַר לֹא מְדַבְּרוֹת.

ב. (1) ש. יפת טוען שיש סתירה בדברי קהלת בכמעט כל נושא בעל חשיבות. ניתן לראות שישנה סתירה בדברי קהלת בנוגע למה שקורה לנשמה לאחר מות האדם. בקהלת ג' 21 נאמר: **"מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הַעֲלָה הִיא לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיִּרְדֵּת הִיא לְמַטָּה לְאָרֶץ."** כלומר יש כאן הטלת ספק בהישארות הנשמה לאחר המוות. יתכן שכמו שרוח הבהמה יורדת לארץ ואובדת כך גם קורה לאדם. לעומת זאת בקהלת י"ב 7 מתואר המוות באופן הבא: **"וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרָע עַל-הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל-הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה."** כלומר בניגוד לקהלת ג' 21 כאן מודה קהלת בהישארות רוח האדם החוזרת לה' לאחר מות האדם.

(2) בבראשית ב' 7 נאמר: "וַיִּצְרֶה אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם עֹפֶר מִן-הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה." מכאן באה לידי ביטוי ההשקפה שבקהלת י"ב. הסבר: ה' הוא שיצר את האדם מעפר האדמה והוא שנפח בו את נשמתו כמהות נפרדת בפני עצמה. לכן הגיוני שלאחר מות האדם, הנשמה, שה' נתן בו, איננה אובדת אלא רק גופו. הנשמה חוזרת אל ה' שנתן אותה באדם.

8. א. (1) הטענה של אדל ברלין לפיה יועצי המלך הופכים אירוע קטן כמו עכבר למשבר ענק כמו הר דודורים את הענשת כל מי שמשתייך לקבוצה מסוימת בעבור חטאו של אחד יכולה להסתמך על אסתר א' 16-17 בפסוקים אלו אומר ממוכן (אחד מיועצי המלך) על החשש מהשפעת המעשה של וּשְׂתֵי שִׁסִּירְבָּה לְבֹא לְמִשְׁתָּה לְמִרְוֹת בְּקִשְׁתְּ הַמֶּלֶךְ: "לֹא עַל-הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ עֹוֹתָה וְשְׂתֵי הַמֶּלֶכָה כִּי עַל-כָּל-הַשָּׂרִים וְעַל-כָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחְשָׁרוּשׁ. כִּי-יֵצֵא דְבַר-הַמֶּלֶכָה עַל-כָּל-הַנְּשִׁים לְהַבְּזוֹת בְּעֵלְיָהֶן בְּעֵינֵיהֶן בְּאַמְרָם הַמֶּלֶךְ אַחְשָׁרוּשׁ אֲמַר לְהַבִּיא אֶת-וְשְׂתֵי הַמֶּלֶכָה לְפָנָיו וְלֹא-בָאָה." כלומר ממוכן הופך אירוע קטן ושולי כמו עכבר למשבר ענק כמו הר הכולל את כל הממלכה. הוכחה על פי אסתר ג': רק מרדכי סירב להשתחוות להמן שהיה אחד מיועצי המלך ובתגובה המן דורש להמית את כל היהודים: "וַיֵּרָא הָמֵן כִּי-אֵין מְרַדְכִי כָרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמְלֵא הָמֵן חֲמָה. וַיִּבֶז בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמְרַדְכִי לְבַדּוֹ כִּי-הִגִּידוּ לוֹ אֶת-עַם מְרַדְכִי וַיִּבְקֶשׂ הָמֵן לְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מְלָכוֹת אַחְשָׁרוּשׁ עִם מְרַדְכִי." כלומר המן דורש את הענשת כל מי שמשתייך לקבוצת היהודים בעבור חטאו של מרדכי היהודי בלבד.

(2) לדעתי הסירוב של מרדכי להשתחוות להמן לא היה מוצדק שהרי תוצאת הסירוב להשתחוות הביאה לסכנה נוראית כלפי כל היהודים. לכן פיקוח נפש שדוחה שבת היה צריך גם במקרה זה לדחות את העקרונות של מרדכי. אמנם ה' הושיע בסוף את היהודים בנס אבל כפי שנאמר לכתחילה "אין סומכים על הנס".

ב. (1) הביקורת הנרמזת כלפי המן והמלך בפסוק 15: לאחר שהם מחליטים על השמדת היהודים ושולחים שליחים עם מכתבים עם מכתבים נאמר "וְהַמֶּלֶךְ וְהָמֵן יָשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת". כלומר הם מתוארים כאכזריים במיוחד שאין להם כל התרגשות ממה שעשו אלא הם בקור מקפיא אף חוגגים זאת במשתה. הביקורת הנרמזת כלפי אחי יוסף בהתנהגותם כלפי יוסף בבראשית ל"ז 23-25: לא זו בלבד שאחי יוסף מפשיטים את יוסף מכותונת הפסים ומשליכים אותו לבור, נאמר עליהם שבזמן שיוסף נמצא בבור הם יושבים "לְאֶכָל-לֶחֶם". כלומר אין להם כל רגישות לסבל של אחיהם ובקור מקפיא הם אף יושבים לאכול.

(2) לדעתי בבראשית ההתנהגות חמורה יותר כי שם מדובר בהתנהגות של אחים כלפי יוסף שהיה אח שלהם ונמצא בבור אליו הם השליכו אותו, ואילו באסתר אין כל קשר דם בין המן ואחשורוש ליהודים.